

Sezona 2015/2016

Četvrtak, 7. april 2016. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Ciklus: ***Filharmanija***

Dirigent: **Eiði Oue**
Solista: **Nemanja Radulović**, violina

Program:

Rihard Štraus
Don Žuan, op. 20

Trajanje: oko 17 minuta

Maks Bruh
Koncert za violinu i orkestar br. 1, op. 26 u ge-molu

Prélude: Allegro moderato
Adagio
Finale: Allegro energico

Trajanje: oko 24 min.

Petar Iljič Čajkovski
Simfonija br. 6 op. 74 u ha-molu (*Patetična*)

Adagio-Allegro non troppo
Allegro con grazia
Allegro molto vivace
Finale: Adagio lamentoso-Andante

Trajanje: oko 46 minuta

Koncertmajstor: **Tijana Milošević**

Najveći doprinos simfonijskoj muzici na kraju 19. i u prvoj polovini 20. veka, **Rihard Štraus** (1864-1949) je dao svojim simfonijskim poemama. Na nasleđu kompozicionog stila Riharda Vagnera, Štraus je tokom skoro tri decenije napisao desetak dela ove vrste, koja su vremenom stilski sazrevala. Posle uspeha simfonijske poeme *Iz Italije*, sledeća u nizu, **Don Žuan**, nastala je 1888. godine, kao rezultat susreta kompozitora sa Aleksandrom Riterom, takođe kompozitorom i violinistom, koji ga je uputio u svet Šopenhauera i Ničea. Sledeće godine, Štraus je sa velikim uspehom dirigovao premijerom ovog dela, sa orkestrom Vajmarske opere, gde je radio kao dvorski kapelmajstor. Iako je *Don Žuan* tek uveo Štrausa u carstvo veština orkestracije, već je ovo delo pokazalo njegov afinitet prema ovom polju. *Don Žuan*, napisan prema poemi Nikolasa Lenaua, predstavlja portret poznatog zavodnika, koji muzikom ne prati određeni program. Tako čujemo teme njegovih ljubavnih avantura, pune ponosa i egzaltiranosti, naspram epizoda nežnosti i ženskih tema. Završetak je, može se reći, alternativni kraj Mocartovog *Don Đovanija*. Baš kao i kod Mocartovog libretiste da Ponte, koji je ovu priču završio smrću Don Žuana, i Lenau Štrausovu muzičku priču vodi do istovetnog završetka. Ali, umesto statue Komendatorea koji Don Žuana šalje u pakao, veliki osvajač ženskih srca biva ubijen od ruke Don Pedra, Komendatoreovog sina, koji se sveti za smrt oca.

Jedan od najpopularnijih koncerata celokupnog violinističkog repertoara svakako je **Koncert za violinu i orkestar br. 1 Maksa Bruha** (1838-1920). Delo je nastalo 1866. godine, a premijerno ga je 24. aprila iste godine izveo Oto von Königslov, pod upravom autora. Nakon prvog izvođenja, Bruh ga je značajno revidirao, uz pomoć čuvenog violiniste Jozefa Joakima, i u toj verziji se izvodi i danas. Revidiranu verziju koncerta Joakim je izveo 5. januara 1868. godine u Bremenu, pod upravom Karla Martina Rajntalera.

Prvi stav je neobičan, s obzirom na to da je koncipiran kao preludijum za drugi stav, sa kojim je direktno povezan. Delo počinje u laganom tempu, sa melodijom koju donose flaute, a solo violina istupa sa kratkom kadencom. Sledi ponavljanje u vidu introdukcije za centralni deo stava, koji sadrži upečatljivu prvu, i veoma melodičnu drugu temu. Stav se završava sa dve kratke kadence, još virtuoznije nego prethodna, a orkestarski tuti se uliva u drugi stav, sa kojim je povezan jednim tonom koji donosi deonica prvih violina. Drugi stav je poznat po svojoj čuvenoj melodiji, koja se smatra *srcem* čitavog koncerta. Finale počinje orkestarskom introdukcijom, nakon čega sledi prva tema plesnog karaktera koju donosi solo violina. Druga tema je reprezentativni primer romantičarske lirike, lagana melodija koja se ponavlja nekoliko puta tokom stava, nakon čega slede furiozna kulminacija i briljantan završetak dela.

Poslednje godine života **Petra Iljiča Čajkovskog** (1840-1893) donele su preokret u stvaralačkom impulsu. Posle epsko-romantičarskih ostvarenja i baleta *Uspavana lepotica* i *Krcko Oraščić*, kao kompozitorova *labudova pesma* nastala je **Simfonija br. 6 u ha-molu**, premijerno izvedena deset dana pre njegove smrti. Tragični ton ovog ostvarenja je slika stanja kompozitorove duše, a potpuno neočekivana koncepcija forme je odraz unutrašnjeg haosa i beznađa. Sam Čajkovski je simfoniju nazvao *adađo u velikoj formi*, iako lagani stav ne postoji, a završetak poslednjeg stava koji zamire umesto egzaltiranog finala, predstavljao je prekretnicu u istoriji muzike. Danas je Šesta simfonija poznata po svom podnaslovu *Patetična*. I sam početak prvog stava podcrtan je mračnim raspoloženjem. Otvaranje je povereno trima temama u različitim tempima, nalik na malu svitu sa motivom sudbine koji povezuje odseke. Druga tema donosi ozarenje, tipično za ranija dela Čajkovskog. Razvojni deo donosi *lavinu* zvuka, sa starim ruskim napevom opela u deonici trombona, koja se produžava u reprizu do tragične zvučne erupcije. Ovaj stav odlikuje bogatstvo muzičkih ideja, simfonijskog razvijanja i orkestarskih situacija. Drugi stav, *quasi valcer* u 5/4 taktu, redak je primer klasičnog komada napisanog u mešovitom složenom taktu, koji je rešen na potpuno prirodan način. Nesumnjivo dobre kritike pratile su prva izvođenja ovog stava u Evropi, kada je pojava ovakve metrike bila izuzetno retka. Treći stav (za koga je možda bilo logičnije da se

nađe na mestu finala) u brzom tempu izlaže teme marševskog karaktera, u atmosferi bezumlja i delirijuma. Četvrti stav tužbalicom gudača najvaljuje konačni oproštaj i pesimizam koji sve više narasta. Limeni duvački instrumenti u svečanom tonu lamentiraju i nestaju. Sudbina nije pobeđena, nego prihvaćena.

Asja Radonjić